

ПРЕДИЗВИКАЙ: СЪДЕБНАТА ПРАКТИКА!
Вещно право: 1961–2019
ЗАКОН ЗА СОБСТВЕНОСТТА

Настоящото практическо и учебно помагало е предназначено както за юристите от практиката и за студентите по право, така и за всеки, който се интересува от въпросите на българското вещно право.

© Стоян Ставру, съставител и автор на предговора

© Стоян Ставру, структура и оформление

© Фиделия Косева, художник на корицата

© Сиела Норма АД

София • 2019

ISBN 978-954-28-2983-6

Закон за собствеността

Тълковник

ПРЕДИЗВИКАЙ:

ВЕЩНОТО ПРАВО!

СТОЯН СТАВРУ

(1961–2019)

ciela

ДОБРИЯТ ТЕКСТ И ДОБРИЯТ СЪДИЯ

1. За философския залог на проекта „Предизвикай: Съдебната практика!“

1.1. Включването на *предговори* в повечето от книгите от поредицата „Предизвикай: Съдебната практика!“

! има за *цел*

– да допринесе за задълбочаването на връзката между философията и правото

– чрез „капитализиране“ на различни философски подходи към изследването на същността и начина на функциониране на правото в една от неговите най-динамични форми в България – съдебната практика.

Като основен „сюзник“ в процеса на философското осмисляне на структурата, значението и значимостта на юридическите текстове е привлечена литературата и предлаганите от нея възможности за „четене“ на съдебните решения.

Става въпрос най-вече за „износ“ на философия към правото, при което се търси висока степен на прагматичност на резултатите. Прагматичността е ликвидността, която търсят практикуващите юристи, поради което и всяка философия, която иска да стигне до тях, трябва да говори езика на прагматичността. Това е и причината предмет на изследването да бъде актуалната съдебна практика на най-висшия правораздавателен орган в България – Върховния касационен съд.

Затрупани с огромен обем от нормативни и съдебни текстове, *практикуващите юристи* все по-рядко и все по-трудно отделят време и внимание на философското осмисляне на процесите, които създават правото като функциониращ „в реално време“ социален феномен. А именно практикуващите юристи са тези, които

– работят с „живото“ право и

– се нуждаят ежедневно от неговото философско осмисляне, включително в най-непосредствения за тях нормативен интерфейс – съдебната практика.

Ето защо проектът „Предизвикай: Съдебната практика!“ възприема съдебната практика като ключ към „вътрешния живот“ на правото – ключ, който се подчинява и дори създава сам своята собствена философия.

1.2. Изследването на възможната *философия в епицентъра на правното ежедневие* – при работата с конкретна съдебна практика, е предложен като метод за улесняване и интензифициране на достъпа на юристите до инструментариума и богатствата на философията. Обикновено достъпът на юристите до философската рефлексия върху същността на правото преминава през теорията и правната доктрина. Приемането на *нов Граждански процесуален кодекс* (ГПК) през 2009 г. (изменян многократно и след това) създаде предпоставки за засилване на ролята на съдебната практика, и в частност – ролята на Върховния касационен съд. До този момент намесата на съда в механизмите на функциониране на правото е по-скоро инцидентна и казуистична. Това е и основната причина за дисквалифицирането на съдебната практика като място на рефлексия в правото. На нея традиционно се гледа като на място за разрешаване на спорове, а не за теоретизиране по философски въпроси на правото, които са „изнесени“ изцяло в полето на правната теория.

Възприемането на *нов модел на касационното обжалване*, при който!
! съдът

- не само решава конкретен правен спор,
- но и дава общ отговор на формулиран към него правен въпрос, позволява откриването на едно ново теоретично пространство в рамките на самото съдебно решение.

Тази „скрила“ се във всяко съдебно решение теория на правото се характеризира с липсата на системност, разпокъсаност, непоследователност и противоречивост. Причината за това е естеството на нейния генезис – правото се ражда в лоното на конкретния казус и макар и да е обособено в специфична част на съдебното решение, неговата еманципация от казуса не може да бъде пълна. Това изисква нова рефлексия, ново философско осмисляне на ролята на тези специфични съдебни решения чрез изследване на различните подходи към тях. Един от тези подходи е разглеждането на съдебните решения като особен юридически текст, който има значение за същността и механизмите на функциониране на цялото право. Обликът на последното се определя и от начина, по който юристите четат съдебните решения – и особено: решенията на ВКС.

1.3. Едни от основните *въпроси* тук са

- какво е и какво може да бъде значението на съвременната съдебна практика при определянето на границите на правото?

- къде и в какво съотношение е правото: в законите и/или в съдебната практика?

Проектът изхожда от убедеността, че *философията разполага с разнообразен инструментариум*, който не е достатъчно оползотворен в процесите на легитимиране на съдебното „правене“ на право и който би могъл да бъде използван като ресурс не само от теоретиците на правото, но и от практикуващите юристи. Целта е да се предложи „работеща“ философия директно на практикуващите юристи – философия, която има практическо значение както за легитимирането, така и за ограничаването претенциите за „развитие на правото“ в рамките на съдебната практика.

Вече дадохме¹ *пример*. Робърт Ковър в своята философска студия „Номос и наратив“ представя правото не просто като система от правни норми, но и като специфична нормативна вселена (номос) – „непрекъснато създаван и поддържан от хората свят на правилно и неправилно, законосъобразно и противоправно, валидно и нищожно“. В този свят

! правилата за поведение

– се локализират в индивидуалните ценностни системи на отделните лица и

– получават смисъл за тях благодарение на различни наративи: конкретни истории за това как правото е станало такова каквото е (общ дълг), и най-вече – как то е станало право, обвързващо конкретното лице (личен дълг).

Разказването на тези *истории* (narratives)

не просто легитимира юридическите правила за поведение, като ги превръща в отделна вселена (nomos),

но им придава лично значение (meaning), което мотивира всеки конкретен индивид да съобразява поведението си с техните предписания (commitment).

Без историите зад правото – било то истории за начина, по който то е било установено като задължително (обща теория и лични казуси), или за насилието, с което държавата ще го наложи (заплахата със санкция), юридическото правило остава единствено теоретична конструкция, която не може да предизвика определено поведение у своите адресати.

Ковър работи с няколко съдебни решения, чрез които демонстрира и изпробва своята философска теория за правото като специфична вселена, в която правните норми не съществуват самостоятелно, а

¹ Вж. *Ставру, Ст.* За богатствата на правото. – В: *Ставру, Ст.* Предизвикател: Съдебната практика! Вещни права върху чужда вещ: 2008–2018. ЗС, Глава VI. С., 2019, с. xvii–xxxv.

единствено като своеобразни точки на валидизиране на разгърнати във времето и между лицата сюжети и наративи. Подобен подход към правото изглежда по-скоро екзотичен и дори ексцентричен в рамките на българските традиции, които откриват правото по правило само и единствено в Закона. Такава изглежда и провокативната идея на Марта Нусбаум за „съдията като поет“, както и тезата на Джеймс Уайт за правното становище като поема. Част от целите на настоящия проект е пренасянето и „тестването“ на *философски подходи* като този на Ковър, Нусбаум и Уайт към един значително по-голям обем от съдебни решения (стотици и дори хиляди на брой) на българския ВКС. При това – както чрез осъществяването на структурен анализ на (текста на) самите съдебни решения, така и чрез обосноваването на възможността съдебната практика да създава („развива“) право, което... отсъства (!) в закона. Предмет на изследване ще бъдат линиите, по които съдебната практика предлага „новосъздадено“ („развито“) от нея право и най-вече философска обосновка и интерпретация на тези линии – чрез полагането им в по-широки философски рамки.

1.4. Основната задача е да се проверят отговорите, които *философията* може да предложи на въпроса „Къде трябва да се създава правото?“.

Как съдията трябва да чете законовите текстове, съответно – как юристите на свой ред следва да четат съдебните текстове?

Може ли съдът да „развива“ правото, как това е свързано с особеностите на юридическия текст и с различните начини на четене и интерпретиране?

Какви са свързаните с това рискове (Ричард Познер) и възможности (Роналд Дуоркин)?

Стига се и до фундаменталния етически въпрос: *Кой е добрият съдия?*

Съдията, който само и единствено „казва“ правото, оставяйки в границите на закона, или този, който си позволява и да „разказва“ правото и дори да „прави“ право – там, където то е заставено да прескочи собствените си словесни ограничения и да предложи собствено-то си развитие?

Необходимостта от философското обосноваване на легитимността на съдебната практика (съдебните решения на ВКС) като инструменти за развитие на правото е една от основните *задачи* на настоящия проект. Именно с тази цел ще бъдат изпробвани и експериментирани различни, включително – противоречащи си, философски подходи за постигането на възможни форми на разширяване

на правото отвъд неговите нормативни очертания. Идеята е да бъдат демонстрирани положителните и отрицателните последици от прилагането на всеки един от тези подходи, приложени специфично и конкретно към българската съдебна практика – към метаморфозите на правото в рамките на българските съдебни текстове. Проектът ще предостави възможност световноизвестни и утвърдени философски текстове да бъдат приложени към конкретните текстове на българските съдебни решения, за да се търси доколко те биха могли да бъдат използвани за легитимирането, съответно – за ограничаването на ролята на съдията в „производството“ на правото.

2. Възможната роля на литературата

2.1. И до днес в правната доктрина естеството на решенията по чл. 290 ГПК остава дискуссионно, като изясняването му все повече изисква прилагането освен на чисто юридически и догматичен подход, и на инструментариума на съвременната философия. Особено благодатни за такава рефлексия са различните философски изследвания, свързващи юридическите (в това число и съдебните) текстове с литературните, а правото – с богатството на интерпретативните практики. Фокусът е върху възможната роля на литературата в опитите за разбиране на съдебната практика като специфичен (юридически) текст, обективиращ „ежедневния“ живот на правото. *Същността на правото* е търсена

! чрез изследване на неговото съотношение

- с религията (взаимодействие „право и религия“),
- с морала (взаимодействие „право и морал“),
- с икономиката (взаимодействие „право и икономика“),
- с политиката (взаимодействие „право и политика“),
- със социологията (взаимодействие „право и социология“),
- с психологията (взаимодействие „право и психология“).

Всеки един от тези подходи *работи*: има своите основания, при тежава своята история и към момента продължава да участва в процеса на реално „създаване“ на юридически правила за поведение. Тези подходи предлагат различни алтернативи при изследването на същността на правото, а тяхната продуктивност се изучава в рамките на едноименни учебни дисциплини в почти всички философски и юридически факултети във висшите училища в България.

2.2. Животът на правото обаче се организира и от други *принципи*, характерни и за *литературния текст* – специфични употреби на езика, водещи до производството на значения, смисли и наративи,

които създават специфичен и значително по-малко изследван в България пласт в измеренията на правото.

От една страна, подобно на правото, литературата има своите правила, които определят границите между различните жанрове.

От друга страна, в процеса на правоприлагане може да бъде открит елемент на игра с текста, но

– игра, от която може да заболи (поради връзката на правото с държавата и възможността за налагането му чрез средствата на държавната принуда), и

– игра, която не свършва (правото е игра, от която не можеш да излезеш, всеки изход е вход към ново нормативно пространство).

В дейността на ВКС, и най-вече в спецификите на въведеното през 2007 г. и реформирано през 2017 г. производство по касационно обжалване, самото право чрез механизмите на своето прилагане признава, че е жива система, която си служи със специфични методи и наративи („меки“, *литературни подходи*), които не могат да бъдат пълноценно изследвани в рамките на останалите взаимодействия на правото – с религията, с морала, с икономиката и пр.

2.3. Съдебният текст (текстът на съдебните решения) следва ясно да се отличи от нормативния (текста на нормативните актове) както по своето юридическо значение, така и по *начина, по който може да бъде (про)четен*. В съдебните решения съществуват части, които от гледна точка на нормативната си натовареност са „чиста“ литература, тъй като нямат валидно обвързващо действие – такива са например особените мнения на членове от съдебния състав, които не са съгласни с тълкуването (отговора на правния въпрос), дадено от мнозинството. Във „философията“ на правната норма обикновено се отличава редукационизмът на правната хипотеза:

! опитът на абстрактното правило за поведение

– да „подведе“ под регулация огромното разнообразие от конкретни случаи, като ги уеднакви по техните ключови (с оглед целите на регулацията) характеристики и

– да свърже с тяхното установяване настъпването на едни и същи правни последици (диспозиция и санкция на правната норма).

Само така редът има *шанс* – като квалифицира фактите в общи модели, пренебрегвайки разлики, които смята за правно ирелевантни (несъществени). Литературният подход изглежда напълно различен. Той търси многообразието и комплексността в конкретната ситуация, възможните различия и техните значения. Литературният прочит няма регулативна цел, а носи насладата от свободното вглеждане.

Поставени в литературен контекст правните казуси започват да звучат като трудно разрешими философски въпроси, а понякога – и като непоносими етически дилеми. Литературата обича множественото число, докато правото е призвано да опази единственото.

2.4. При това първо противопоставяне на право и литература възниква въпросът възможно ли е изобщо полезно взаимодействие между тях, или „добрият“ съдия не трябва да се увлича по литература. Правният текст действително не е литературен текст. Тази като че ли утвърдила се теза за нелитературността на правото може да бъде подложена на критичния анализ на философията. Редица философи продължават да настояват върху *възможната връзка „право – литература“*, връзка, от която биха могли да спечелят както юристите, така и правото, а с тях – и адресатите на правните норми. В редица места днес правото загубва значителна част от своята увереност да предлага „прости“ и еднозначни решения. Тази „*неувереност“ на правото*

! е особено видима там, където става необходима правната регулация на социални отношения, променени по радикален начин от развитието на съвременните (био)технологии, като например:

- възможностите за извършване на трансплантации – юридическото понятие за мозъчна смърт;
- асистирана репродукция – провокациите към правното понятие за майчинство;
- биохакингът и 3D биопринтиране – засягащи дефинирането и статуса на друго основополагащо юридическо понятие – вещите.

2.5. На това специфично „място“ – „*на ръба*“ на правото, динамиката на социалните отношения е от такова естество, че механизмите на правна регулация, разчитащи на постепенното натрупване на опит и на неговото спокойно анализиране, не могат да сработят. За да се изработят нужните нови юридически правила, все по-често става необходимо те да бъдат тествани не чрез опита (фиксираното минало), а *във въображението* (възможното бъдеще). Това изисква всяка ситуация да бъде видяна в цялото разнообразие от регулативни възможности, като се съобразяват всички нейни специфики, които налагат въвеждането на нова регулация. Прилагането на подобен подход изисква от юристите не само знания, но и въображение.

Именно тук литературата може да предложи инструменти за проучване на фактите, които запазват богатството на регулираните ситуации достатъчно осезаемо, за да може да се обърне внимание на всеки детайл: преди този детайл да бъде елиминиран от правно

значимите факти или пък напротив – да бъде издигнат в част от хипотезата на нововъзникнала правна норма. Така

! литературата става *едновременно дистрактор и възможен съюзник* на правото. Литературата:

– би могла да бъде дистрактор: в онези области на правото, които са се „успокоили“ в еднозначно утвърдена и постоянна (съдебна) практика, макар и специфичната социална динамика днес да прави тези области все по-малко и все по-имагинерни,

– би могла да бъде и *съюзник*: в онези области на правото, където правилата са в процес на създаване, който върви срещу непрекъснатото възникване на нови факти и възможности (технологии) – процес, който като че ли е обхванал повечето области на правото, включително и такива, считани за утвърдени традиции (например границите на семейството, майчинството, болестта и увреждането).

3. Как стигнахме до ΣИ' (числото „290“)?

3.1. С приемането (обн., ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 1.03.2008 г.) на сега действащия Граждански процесуален кодекс за пръв път в България се въведе принцип на *подбор на делата*, които достигат до *касационно обжалване пред ВКС*. Този подход беше посрещнат с голяма доза скептицизъм от редица юристи от всички сфери на правото, които се опасяваха, че новата уредба ще ограничи достъпа до правосъдие, което в България по правило може да се осъществи на три инстанции (първа, въззивна и касационна инстанция).

3.2. Най-важната особеност на така уреденото касационно обжалване е, че то се осъществява по конкретно формулиран правен *въпрос*. Естеството и значението на този въпрос предизвика сериозни дискусии още при приемането на ГПК.

Първоначалната редакция на чл. 280, ал. 1 ГПК, очертаващ приложното поле на касационното обжалване, беше следната:

„На касационно обжалване пред Върховния касационен съд подлежат въззивните решения, в които съдът се е произнесъл

! по съществен материалноправен или процесуалноправен въпрос, който е:

– решен в противоречие с практиката на Върховния касационен съд;
 – решаван противоречиво от съдилищата;
 – от значение за точното прилагане на закона, както и за развитието на правото“.

С *Решение № 4/16.06.2009 г. по к.д. № 4/2009 г. на Конституционния съд (КС)* на Република България разпоредбата на чл. 280,

ал. 1 ГПК беше обявена (ДВ, бр. 47 от 2009 г.) за противоконституционна в частта относно думата „съществен“. Мотивите на КС са свързани с това, че съществуват реални хипотези при правоприлагането, при които правният въпрос, който,

- макар да е от съществено значение за конкретния спор,
- не е значим за правото поради неговия изолиран характер или поради уникалността на казуса.

Дори когато тази уникалност се възпроизвежда в серия от еднотипни дела, този правен въпрос не предполага нормативно, а само казуално тълкуване, защото не е от принципно значение за правото.

Аналогично е и положението, когато обсъжданият правен въпрос се съдържа в норма, която има рядко прилагане и не съществува практика по правоприлагането ѝ. На базата на тези аргументи ВКС достигна до извода, че определянето на материалния или процесуалния въпрос, разрешен с обжалваното въззивно решение, като „съществен“ ограничава достъпа до касационно обжалване.

Основание за достъп до касационно обжалване е решаването на всеки правен

! въпрос, който е от значение за изхода по конкретно дело, независимо от това дали има принципно значение за правото. Така с цитираното решение на КС като критерий за осъществяването на подбора на делата, които да бъдат допуснати до касационно обжалване, се установи наличието на изрично формулиран правен въпрос (а не само правен спор), който е от значение за изхода по конкретното дело.

Тезага е доразвита в *Тълкувателно решение № 1/19.02.2010 г. по тълк.д. 1/2009 г. на ВКС, ОСГТК*, където (в т. 1) е посочено, че правният въпрос от значение за изхода по конкретното дело, разрешен в обжалваното въззивно решение, е този, който е включен в предмета на спора и е обусловил правните изводи на съда по конкретното дело.

3.2. В *Тълкувателно решение № 1/19.02.2010 г. по тълк.д. 1/2009 г. на ВКС, ОСГТК*, бяха разяснени и т.нар. „**допълнителни селективни критерии**“ по чл. 280, ал. 1 ГПК:

- ! въпросът, по който е допуснато касационното обжалване, е *решен в противоречие с практиката* на Върховния касационен съд, когато в обжалваното въззивно решение правен въпрос от значение за изхода на делото е разрешен в противоречие
 - с тълкувателни решения и постановления на Пленум на ВС;
 - с тълкувателни решения на общото събрание на гражданска колегия на ВС, постановени при условията на чл. 86, ал. 2 ЗСВ (обн. ДВ, бр. 59 от 22.07.1994 г. (отм.);

– с тълкувателни решения на общото събрание на гражданска и търговска колегия, на общото събрание на гражданска колегия, на общото събрание на търговска колегия на ВКС или решение, постановено по реда на чл. 290 ГПК;

! въпросът, по който е допуснато касационното обжалване, е *решаван противоречиво от съдилищата*, когато правният въпрос от значение за изхода на обжалваното въззивно решение е разрешен в противоречие с друго влязло в сила решение на

– първоинстанционен съд,
– въззивен съд или решение
– на Върховния касационен съд, постановено по реда на отменения ГПК по същия правен въпрос;

! въпросът, по който е допуснато касационното обжалване, е *от значение за точното прилагане на закона*, когато разглеждането му допринася

– за промяна на създадената поради неточно тълкуване съдебна практика или

– за осъвременяване на тълкуването ѝ с оглед изменения в законодателството и обществените условия,

а за *развитие на правото*, когато законите са непълни, неясни или противоречиви,

– за да се създаде съдебна практика по прилагането им или
– за да бъде тя осъвременена предвид настъпили в законодателството и обществените условия промени.

Точното прилагане на закона и развитието на правото по смисъла на чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК формират общо правно основание за допускане на касационно обжалване, което е налице във всички случаи, при които приносът в тълкуването осигурява разглеждане и решаване на делата според точния смисъл на законите.

3.3. Така след 2009 г. касационното производство пред ВКС

! преминава през *две фази*:

– по *допускане* на касационното обжалване (завършваща с определение) и

– по *произнасяне* по касационната жалба по същество (завършваща по правило с решение).

В *първата* фаза се изследва наличието на предпоставките за допускане на делото до касационно обжалване (чл. 280 ГПК), а във втората – основанията за отмяна на въззивното решение: нищожност, недопустимост и неправилност (чл. 281 ГПК).

Втората фаза се провежда единствено при завършване на първата фаза с положителния извод за наличието на правен въпрос, който е от значение за решаване на конкретното дело и отговаря на критериите по чл. 280, ал. 1 ГПК.

3.4. В *решенията* на ВКС с течение на времето започна ясно да се очертава специфична *структура* и подредба, която съобразява двете задачи пред касационните състави на ВКС:

– отговор на формулиран от касаторите правен въпрос от значение за решаването на делото

(правнотеоретична част) и

– решение на конкретен, висящ между страните правен спор (практически ориентирана част).

В *мотивите* на решенията на ВКС се обособиха ясно различни части, в които се дава тълкуване на приложимите правни норми по начин, който е независим от фактологията на конкретния спор. Именно тази интерпретация, съдържаща се като отговор на изрично формулиран правен въпрос, направи решенията на ВКС значително по-важни за практикуващите юристи.

3.5. Тъй като производството се провежда по реда на чл. 290 ГПК (озаглавен „Разглеждане на касационната жалба“), постановените във втората фаза на касационните дела решения започнаха на юридически жаргон да се наричат „двеста-и-деветдесетки“ („**290-ки**“). Първоначално

! в *Тълкувателно решение № 1/19.02.2010 г. по тълк.д. № 1/2009 г.*

Общото събрание на гражданска и търговска колегия на ВКС прие, че постановените по реда на чл. 290 ГПК решения

– са задължителни за съдилищата: „В практиката по конкретни дела, както и в задължителната практика по чл. 290 ГПК и по чл. 124 ЗСВ, съществуващите в правната уредба непълнота, неяснота или противоречия се преодоляват чрез тълкувателната дейност, с която се установява точният смисъл на закона (чл. 5 ГПК)“. Впоследствие (7 години по-късно)

! българският законодател изрично отхвърли посочения по-горе извод на ВКС, като прие (*ДВ, бр. 86 от 2017 г.*) нова трета алинея в чл. 290 ГПК със следното съдържание: „Решението по ал. 2

– не представлява задължителна съдебна практика“.

3.6. Със същото изменение (*ДВ, бр. 86 от 2017 г.*), близо 10 години след приемането на ГПК, в чл. 280, ал. 1 ГПК беше направено *изменение* на т.нар. *допълнителни селективни критерии*, определящи

характеристиките, на които трябва да отговарят правните въпроси, за да бъде допуснато касационното обжалване:

„На касационно обжалване пред Върховния касационен съд подлежат въззивните решения, в които съдът се е произнесъл

! по материалноправен или процесуалноправен въпрос, който е:

– решен в противоречие със задължителната практика на Върховния касационен съд и Върховния съд в тълкувателни решения и постановления, както и в противоречие с практиката на Върховния касационен съд;

– решен в противоречие с актове на Конституционния съд на Република България или на Съда на Европейския съюз;

– от значение за точното прилагане на закона, както и за развитието на правото“.

Добавена бе и нова втора алинея в чл. 280 ГПК, която предвиди, че *независимо от предпоставките* по ал. 1, въззивното решение се допуска до касационно обжалване

! при вероятна нищожност или недопустимост, както и

! при очевидна неправилност.

Последното понятие – „очевидна неправилност“ на въззивното решение, стана причина за постановяване на *Решение № 15/06.11.2018 г. по к.д. № 10/2018 г. на КС*, беше отхвърлено искането на тричленен състав на ВКС, ГК, III г.о., за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 280, ал. 2, пр. 3 ГПК (обн., ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г.; посл. изм. и доп., бр. 65 от 7.08.2018 г.) в частта: „... както и при очевидна неправилност“.

Проследената съвсем накратко история на разпоредбата на чл. 290 ГПК имаше за цел да обоснове специфичната **нумерология** в името на повечето от сборниците, които излизат в поредицата „Предизвикай: Съдебната практика!“ и се обозначават като

– „290-ници“. Извън тях, в поредицата са включени и книги като настоящата – озаглавена

– „Тълковник“, която обединява задължителната тълкувателна практика на ВС и ВКС в рамките на съответната библиотека от тематичници – в случая библиотеката „Закон за собствеността“.

Тълковникът „Вещно право: 1961–2019“ включва тематично подредени резюмета на 68 тълкувателни акта на ВС и ВКС. Посо-

ченият *период от време*: 1961–2019 г., е определен от тълкувателните актове, към които най-често реферира актуалната практика на ВКС през периода от 2008 до 2018 г. (времето на първите десет години от действието на ГПК)². Именно тези тълкувателни актове на ВС и ВКС имат своите самостоятелни резюмета в сборника. Други относими към въпросите на вещното право тълкувателни актове са представени в рубриката „Свързани съдебни актове“ или като кратки препращащи бележки под линия, намиращи се на съответното систематично място в настоящия сборник.

Като *бележки под линия* могат да бъдат намерени и препращания към релевантни решения, с които е дадено автентично тълкуване на разпоредби на ЗС от Президиума на Народното събрание (в периода между 1947 и 1971 г.) и от Държавния съвет (в периода между 1971 и 1989 г.) – органи, които през съответните периоди единствени са имали правото да дават задължително за всички тълкуване на законите (чл. 35, т. 7 от Конституцията на Народна Република България от 1947 г., съответно – чл. 83, т. 8 от Конституцията на Народна Република България от 1971 г.).“

Съгласно Тълкувателно решение № 1/19.02.2010 г. по т.д. № 1/2009 г., на ВКС, ОСГТК, *задължителни* за органите на съдебната и изпълнителната власт са

– *тълкувателните решения*, приемани от колегиите на ВКС на основание чл. 124 от действащия ЗСВ (обн., ДВ, бр. 64/07.08.2007 г.) при констатирана противоречива или неправилна практика по тълкуването и прилагането на закона;

– *тълкувателните решения*, приемани от Върховния съд и Върховния касационен съд на основание чл. 86, ал. 2 ЗСВ (отм.) при действието на ЗСВ от 1994 г. (обн., ДВ, бр. 59/22.07.1994 г. и отм. ДВ, бр. 64/07.08.2007 г.);

– *тълкувателните постановления*, приемани от Пленума на Върховния съд на основание чл. 59 ЗУС (отм.) при действието на ЗУС от 1976 (обн., ДВ, бр. 23/19.03.1976 г. и отм. ДВ, бр. 59/22.07.1994 г.).

² В Тълковника *не са поместени: а)* тълкувателните актове, свързани с прилагането на ЗСГ (отм.), сред които са: Постановление № 4/15.03.1978 г. по гр.д. № 6/1977 г. на ВС, Пленум, Тълкувателно решение № 30/03.03.1955 г. на ВС, ОСГК, Тълкувателно решение № 4/17.07.1991 г. на ВС, ОСГК, както и *б)* тълкувателни актове, свързани с прилагането на ЗПИНМ (отм.) и ЗТСУ (отм.), каквито са например: Тълкувателно решение № 55/03.05.1961 г. на ВС, ОСГК, Постановление № 9/29.01.1979 г. на ВС, Пленум, и Постановление № 4/10.12.1980 г. на ВС, Пленум.

Такива в настоящия Тълковник са 43 от общо 68-те резюмирани съдебни акта, а именно актовете с номера:

2, 3, 5–7, 10, 11, 13, 15–18, 23, 26, 27, 31–35, 37, 39, 40, 42, 44, 49–53, 55, 56, 58–68. В едно решение (с номер 36) ВКС отклонява исканото от него тълкуване.

Извън обхвата на практиката, имаща задължителен характер за съдилищата са *тълкувателните решения* на общото събрание на колегиите на Върховния съд, постановени при действието на чл. 52, ал. 1 ЗУС (отм.), които решения *служат за ръководство* на съдилищата.

Такива в настоящия Тълковник са 24 от общо 68-те резюмирани съдебни акта, а именно актовете с номера:

1, 4, 8, 9, 12, 14, 19–22, 24, 25, 28–30, 38, 41, 43, 45–48, 54 и 57.

Тълкувателните актове, които са задължителни за съдилищата съгласно Тълкувателно решение № 1/19.02.2010 г. по т.д. № 1/2009 г. на ВКС, ОСГТК, са отбелязани в Списъка на включените актове (с. vii–xii) със следния символ: (③). В списъка е направено и съответно графично отбелязване към всяко решение, по които има особено мнение (OM) или позоваване на норми или принципи от европейското право (E). В Указателя на съдебните актове (с. xxix–xlvi) в по-блед цвят в третата колона: „Колегия/година“, са отбелязани решенията, които съгласно Тълкувателно решение № 1/19.02.2010 г. по т.д. № 1/2009 г. на ВКС, ОСГТК, нямат задължителен характер, но служат за ръководство на съдилищата.

Структурата на настоящата книга следва тази на Закона за собствеността, като в началото на всяка глава е посочено (чрез подчертаване в черен цвят на шрифта) за коя от съответните глави на ЗС се предвижда издаването на тематичен сборник (290-ник) в рамките на поредицата „Предизвикай: Съдебната практика!“. В сборника графично са отбелязани решенията, в които българският върховен съд се позовава на европейско законодателство. Обособени са графично и особените мнения към представените тълкувателни актове.

Надявам се, че книгите от поредицата „Предизвикай: Съдебната практика!“ ще бъдат полезни на своите читатели, като винаги оставаме отворени към онази градивна критика и обратна връзка, чрез която всеки текст ако не по-правилен, става със сигурност по-хубав.

Стоян Ставру
26 август 2019 г.
Ден на Св. мъченици
Адриан и Наталия